

INTERVIEW TSWI HERSCHEL

Tswi Herschel (74) uit Zwolle werd tijdens de oorlog als baby door zijn ouders

weggegeven aan een vriendin.

Daardoor ontliet hij de gaskamers van Sobibor. Tswi raakte zijn ouders kwijt en later ook zijn geliefde pleegouders. Ondanks die trauma's is hij een optimistisch mens. „Mijn boodschap? Discrimineer nooit.”

‘Kijk dan jongens, ik

Marco van den Berg
Zwolle/Tel Mond

Het is een heftig verhaal dat ik vertel tijdens lezingen, maar dat moet ook. Anders neem je er niets van mee. Ook ik verbaas me er nog altijd over hoe gruwelijk de oorlog is geweest. Het was bizar. Ik ben nu 74 en het laat me niet los. Ik wil het kwaad begrijpen, die diepe haat, maar 't lukt me niet...”

„Er is veel te vertellen en ik kan maar een tip van de sluier oplichten. Zal ik gewoon bij het begin beginnen? Ik ben het enige kind van Nico Herschel en Ammy Weijel, een joods echtpaar. Ze woonden in het ouderlijk huis van mijn vader aan de Derk Buismanstraat 4 in Zwolle. Mijn vader was econoom, controleerde de boekhouding van gemeenten. Volgens mijn oma was hij in alles de beste. Over mijn moeder ben ik niet helemaal zeker. Ze was in ieder geval telefoniste, sprak drie talen vloeiend en werkte daarom bij de PTT in Zwolle.”

„Toen ze negen maanden zwanger was, kregen ze de eerste oproep om in Amsterdam te komen wonen, in het getto. Ze loog dat ze op 't punt stond van bevallen en mocht terug naar Zwolle. Ze zei dat ze mijn vader niet kon missen, hij mocht met haar mee. Gelukkig. Mijn opa was toen al gedeporteerd naar Auschwitz, vermoord. Dat wisten mijn ouders. Afschuwelijk natuurlijk.”

„In december 1942 kwam ik ter wereld, ik werd vernoemd naar mijn grootvader. Een maand later, in januari, moesten we alsnog naar Amsterdam. Daar namen mijn ouders het moeilijke besluit om hun baby weg te geven aan een niet-joodse vriendin en haar dochter in Oosterbeek. Zodat ik zou overleven. Dat was in maart '43. Mijn moeder heeft me daar nog een laatste keer de borst gegeven. Ze wilden me na de oorlog weer ophalen. Maar in juli zijn mijn ouders naar Sobibor gevoerd. Daar zijn ze kort na aankomst vergast. Mijn moeder was 24, mijn vader 27.”

„Ik bleef niet bij die vriendin van mijn ouders. Ze brachten me naar een veiliger plek in Oosterbeek, bij Willem en Margje de Jongh. Hij was ouderling in de gereformeerde kerk, had een gezin met vijf kinderen en voerde de

“**Ik heette opeens Herman, moest koosjer eten en bidden in een andere taal**”

– Tswi Herschel

verzetsgroep aan - hoorde ik later. Lieve mensen. Ik werd een van hen. Hoefde me niet te verstoppen. Henkie, noemden ze me. Er werd met me gedweept, want ik was een pittig jochie met helblauwe ogen en donkere krullen; ze vonden het prachtig. Maar niet iedereen in het dorp was te vertrouwen. Even leek 't dat ik uit huis moest. Maar toen heeft mijn

pleegmoeder gezegd: 'Als hij weg moet, ga ik mee'.”

Gebombardeerd

„Operatie Market Garden kwam. Ons huis werd gebombardeerd terwijl wij in de kelder lagen. Ik weet het nog. Gek misschien, maar ik heb herinneringen vanaf dat ik anderhalf was. Dat hebben alleen mensen die traumatische gebeurtenissen meemaken. Ik weet nog dat mijn pleegmoeder me optilde en zei: 'Niet bang zijn, ik ben hier jongen.' Er was niets over van het huis. We zijn gevlucht, via Apeldoorn gingen we naar Spakenburg. Dat was met de bakfiets en ik mocht bovenop zitten. Want Henkie hoefde niet te lopen...”

„Mijn grootmoeder overleefde door onder te duiken. Met veel moeite spoorde ze mij na de oorlog op in Spakenburg. Ze heeft me letterlijk weggerukt uit het pleeggezin. Een onvergeeflijke actie, ook al begrijp ik het nu wel. Maar ik was drie jaar oud en moest verder zonder ouders. Willem en Margje waren immers mijn ouders, ik wist niet beter.”

„Mijn oma nam me mee naar Rotterdam. Alles was anders. Ik heette opeens Herman, ik moest koosjer eten, bidden in een andere taal. Ik miste mijn familie, huilde elke dag. Er verstreek een half jaar en pas toen mochten mijn pleegouders me zien. Later volgden een paar logeerpartijtjes. Maar ik mocht niet naar hen terug. Verschrikkelijk vond ik 't.”

„Mijn oma was getraumatiseerd door de oorlog. Ze wilde er niet over vertellen. Pas toen ik acht jaar

▲ Willem en Margje de Jongh uit Oosterbeek vingden de jonge Tswi op. EIGENFOTO

▲ Tswi als peuter, met zwarte krullen en helblauwe ogen. EIGENFOTO